

ху омолодження викладацьких кадрів демонструє й уведене із січня цього року нове положення про присвоєння звань доцента та професора. Такі заходи лише додають проблем, не даючи можливості розвиватися науковим кадрам, сприяючи збільшенню «інтелектуального розриву», створюючи нові загрози.

Говорячи про ймовірність соціального дефолту, варто зазначити, що державі сьогодні дедалі складніше виконувати свої функції, тобто забезпечувати кожній людині гарантії одержання загальнодержавних публічних благ, серед яких: освіта, медицина, соціальне і пенсійне забезпечення, а також нормальне, стабільне існування слабких, надаючи при цьому можливість розвиватися приватним ініціативам. У першу чергу, слід підтримувати інновації, тому що новатор, за визначенням, трансформує навколишнє середовище. Наприклад, багато

розвинених країн в умовах кризи розширили обсяги пільг для інноваційної діяльності, насамперед у таких галузях, як високотехнологічна промисловість і розробка програмного забезпечення. Навіть наші найближчі сусіди – Молдова, Білорусь, Росія – перевели ці сфери, у собівартості яких дуже велика частка трудових витрат, на стимулюючий режим оподаткування. У нас, на жаль, ще діє колишня податкова система, що не припускає надання пільг в інноваційній сфері.

Окремі кризові явища формують сукупність загроз, які людина відчуває на собі щодня – на вулиці, на роботі, вдома. Тому антикризові заходи повинні бути комплексними, орієнтованими на рішення як поточних, так і майбутніх проблем людини. Політики зобов'язані сформувати новий суспільний договір, з умовами якого погодиться більшість населення країни.

Ярослав Солтис,

директор з інституційних відносин,
радник правління банку *UniCredit Bank*,
екс-заступник Голови Національного банку України

Відновити функції національної валюти – основне завдання держави

Головними функціями грошей у кожній державі є забезпечення розрахунків, здійснення платежів та накопичення. Українська гривня не виконує жодної із названих функцій. Я не буду критикувати у цьому контексті Уряд чи Національний банк України, але говорити про неправильні дії, які призвели до краху системи, потрібно.

Центральний банк будь-якої країни не встановлює курс своєї валюти, оскільки не має на це права (так само, як Гідрометцентр не має права диктувати нам погоду, яка встановлюється природою). Курс кожної валюти формується на ринку, а центральний банк може лише впливати на цей процес, емітуючи або вилучаючи з обороту національну валюту. Нацбанк України встановлював курс (як завжди – нижче реального) до 1997 року, але потім ця практика була припинена. З приходом нового Голови Національного банку України вона знову відновилася, що призвело до валютних спекуляцій. Останнє стало можливим тому, що є певні особи і фірми, які мають доступ до купівлі валюти не за ринковим, а за так званим офіційним курсом НБУ. А потім придбані таким чином кошти перепродаються за реальним курсом, на чому заробляються великі прибутки. Подібні аморальні дії я вважаю мародерством.

Рефінансувати Нацбанк може тільки найкращі комерційні банки, тобто ті, які кредитують економіку, а ті банки, які вкрали гроші, потрібно ліквідувати протягом трьох днів, повернувши при цьому людям усі їх заощадження. Я знайомий із ліквідатором комерційних банків у США, якому було 73 роки. Він за все своє життя ліквідував 700 банків. Який був порядок ліквідації? Як тільки у банку зупинилися платежі, до нього приходять

ліквідатор і арештовує всі пасиви та активи. Процес ліквідації такого банку триває три дні. За цей період можна продати пасиви та активи за безцінь. Рефінансування ж мертвого банку можна порівняти із ін'єкцією дорогих ліків у протез. Уряд у жодному разі не повинен переймати на себе борги такого банку й ставити туди власного менеджера, бо в Уряді в принципі немає банкірів. Якщо є бажання і можливість спасти якісь банки, то гроші потрібно дати найкращому з них. А підтримуючи на плаву неієздатні структури, ми інфікуємо всю банківську систему.

Не менш важливою є проблема зовнішніх боргів України. Доводиться інколи чути інформацію, що наша держава винна \$100 млрд. Це не відповідає дійсності. Державний борг України становить \$29 млрд., а решту винні комерційні структури. Не справедливо, коли держава повинна відповідати за корпоративними боргами. Приміром, збанкрутував *Lehman Brothers Holdings, Inc.* – американський інвестиційний банк, раніше один із кращих у світі. Ця фінансова структура надавала нашій державі позику в сумі \$200 млн., яку ми повернули їй з дисконтом 70%. Оборот *Lehman Brothers Holdings, Inc.* тоді сягав \$6 трлн., а статутний фонд дорівнював \$36 млрд. Отже, держава свої борги повертає, але не виплачені позики комерційних, недержавних компаній – то їхні проблеми. Держава не повинна рефінансувати ті банки, які мають борги перед іноземними фінансовими структурами. А надаючи гроші за фіксованим курсом слабким банкам, НБУ розкрутив спекуляцію.

Гроші, які українське населення отримує у вигляді зарплат і доходів, повинні виконувати функцію збереження багатства. Потрібно агітувати й спонукати людей

до того, щоб вони купували і продавали долари США, але щоб не придбавали товари в Україні за долари. Тоді народ, який тримає наразі поза банками \$50 млрд., покладе їх на депозити. Відтак можна буде очікувати, що гривня поверне стабільність і впродовж п'яти років застигне на позначці 6, 5 чи 4 грн. за 1 дол. США. Якщо українці побачать в обмінних відділеннях, що долар почав падати, то відразу будуть здавати його.

Уряд не може не розкручувати інфляцію, адже він не отримав бюджету, немає доходів, промислове виробництво впало, відповідно ВВП скоротився, експорт сповільнюється. Уряду потрібні кошти, щоб покривати державні витрати, і тому він йде до Нацбанку, який змушений емітувати гривню. Є звичайно інший шлях – скорочення видатків і нарощення виробництва, але Кабмін не знає, як крокувати цим шляхом.

Що ж потрібно робити Національному банку України? Він має фіксувати по міжбанку ринковий курс – регулювати можна тільки третій знак після коми. Наприклад, кажуть, що НБУ сьогодні вийшов на міжбанківський валютний ринок і продає валюту за курсом 8,06 чи 7,98 грн./\$. Хто дав право цій установі так діяти? Це ж кошти ні НБУ чи Кабміну, а резервні гроші українських гро-

мадян. Однак попри логіку та закони ринку подібна практика стала поширеною в останні два роки.

Є багато прикладів держав, де відсутні фонди гарантування вкладів. Хочу зауважити, що виплата грошей із такого фонду відбувається за рахунок усіх громадян України.

Українська банківська система повинна оздоровитися внаслідок банкрутства «поганих» банків. Їх можна продати навіть за безцінь іноземним інвесторам, які вкладуть туди капітал, створять новий штат працівників, відновлять приміщення і будуть нормально розвиватися. Якщо в Україні залишаться після кризи 30 здорових, потужних банків, то це можна вважати позитивним результатом.

І наостанок. Коли питають, який буде курс гривні чи долара в майбутньому, деякі люди відповідають, що давати подібні прогнози – це приблизно те саме, що сказати, яка буде зима чи наступне літо. Сьогодні немає жодних інструментів чи можливостей достеменно визначити, яким буде курс гривні через місяць. Єдине скажу, що вплив на цей процес має Нацбанк, який може змінити ринковий курс за рахунок емісії гривні.

Олексій Юлдашев,
доктор юридичних наук,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Інституту права ім. князя Володимира Великого

Трансформація грошово-банківської сфери задля переходу країни до стану благополуччя

Трансформація грошово-банківської сфери України не повинна бути самоціллю. Її варто розглядати як елемент системи управління економікою загалом. Отже, проведення цієї трансформації необхідно планувати в контексті відповідних змін усіх інших (взаємозалежних) елементів цієї системи. У протилежному випадку, поліпшення роботи одного елемента може призвести до погіршення результатів функціонування системи управління економікою в цілому.

Я погоджуюсь з тими експертами, які наголошують на відсутності цілісної системи керування економікою в нашій державі. Точніше, ми управляємо тим, чим управляти не потрібно, наприклад – обмінним курсом (такого немає у жодній нормальній країні), але не управляємо такими речами, які насправді цього потребують. Зокрема, на відміну від інших країн, наші можновладці не докладають зусиль для оптимізації кредитної ставки, активізації розвитку підприємництва тощо. В Україні утворені такі «монстри», як Міністерство економіки (колишній Держплан республіки), галузеві міністерства й відомства, що фактично займаються розкраданням бюджету, а не розробленням програм розвитку економіки, виходу із фінансово-економічної кризи, яких наразі немає (і здалося б дивним, якби були). І жодна із зазначе-

них структур відповідальності за розвиток об'єкта управління (власне економіки країни) не несе. Уся система «економічного управління» просякнута корупцією, націлена лише на те, щоб «доїти» державу, підприємців і населення.

Водночас, важливо не стільки критикувати, скільки знати та запропонувати нову модель управління. У цьому контексті хочу сказати, що мною розроблений конструктивний проект системи управління державою, економічною частиною об'єкта управління, грошово-банківською сферою. Цей проект базується на системному аналізі й передбачає створення системи управління з нуля, з «чистого аркуша», а функції, структура та компетенція елементів (органів, посадових осіб) визначаються, виходячи із дійсних потреб об'єкта управління. Ми пропонуємо механізми, які дозволять управляти не в ручному режимі, а на основі законів.

У грошово-банківській сфері України також накопичилося чимало парадоксів. Наприклад, досі не регламентовано прийняття рішень щодо одержання зовнішньої позики, тобто не визначено, хто вирішує питання про те, у яких випадках звертатися по позику і якою має бути її розмір. В усіх цивілізованих країнах проблеми, пов'язані із зовнішнім державним боргом, належать до